
РОЗДІЛ I

ЗВІДКИ І ЯК ІСТОРИКИ ДІЗНАЮТЬСЯ ПРО МИНУЛЕ

---

1. Історія як наука. Українські вчені історики

1. У яких значеннях використовують слово «історія»?

---

2. Історія як наука — це... _____

---

3. Наведіть приклад історичної події. _____

---

4. Закінчіть речення.

Пам'ять про минуле необхідна людству для того, щоб _____

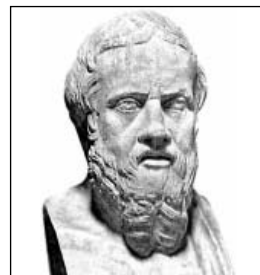
5. Кого називають істориками? _____

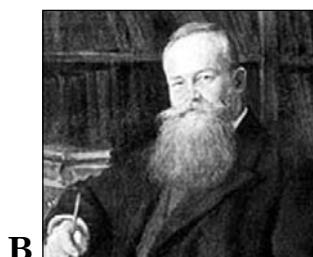
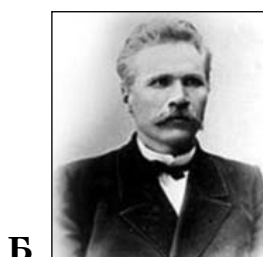
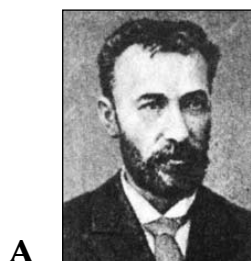
---

6. Кого вважають «батьком історії» як науки?

---

7. Установіть відповідність. З якими істориками пов'язані зображені результати їхньої діяльності?

8. Розв'яжіть ребус. Викресліть приголосні літери, які повторюються, і ви дізнаєтесь прізвище видатного українського історика.

Н Л Г П Ж Ф В Т Й Б М
 Е Д Ф Р З Т Н С Ь Ж И
 М У Х Б Ш Х П Л З К Д

9. Розв'яжіть ребус.

і 100 рія _____

10. Заповніть пропуски у схемі «У чому цінність і користь історії?».

Історія		
Навчає	Виховує	Знайомить

2. Історія і час. Історична карта

1. Закінчіть речення.

Історію називають наукою про людей у часі, тому що _____

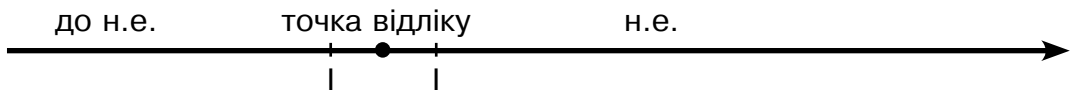
---

2. Впорядкуйте поняття, пов'язані з виміром часу від найменшого до найбільшого, використовуючи цифри від 1 до 8:

Місяць Ера Тиждень Десятиліття Століття Доба Тисячоліття Рік

3. Виконайте завдання на стрічці часу.

- 1) Яка подія є початком відліку на лінії часу? Позначте її.
- 2) Зафарбуйте різними кольорами періоди до нашої ери та нашу еру.
- 3) Розділіть нашу еру на три тисячоліття.
- 4) Позначте рік свого народження.

4. Заповніть пропуски в таблиці, вказавши відповідні до наведених століть роки і навпаки.

II ст.		IX ст.		XX ст.	
	301– 400 рр.		901– 1000 рр.		2001– 3000 рр.

5. Завдання з хронології.

1) Яке це століття?

а) 1237 р. _____

б) 988 р. _____

в) 800 р. _____

- 2) Який рік буде наступним після 134 р. до н. е.? _____
- 3) Палац збудовано в 300 р. до н. е. Скільки років цій споруді?
-

6. Як називається послідовний список днів усього року з поділом на тижні й місяці?

А літопис

В хроніка

Б календар

Г літочислення

7. Укажіть правильні відповіді. На історичній карті зображаються:

- а) кліматичні зони;
- б) території держав;
- в) середні температури води в океанах;
- г) напрямки морських течій;
- ґ) напрямки пересування військ;
- д) висота найвищих гір;
- е) зміни територій і кордонів держав.

8. Що таке «легенда» історичної карти? Для чого вона потрібна?

---

9. Розгорніть історичний атлас. Уважно розгляньте позначення до історичних карт. Намалюйте ті, які зустрічаються найчастіше, і поясніть, що вони означають.

---

10. Намалюйте власну умовну позначку до історичної карти і поясніть її значення.

---

3. Історичні джерела. Музеї

1. Що необхідно історику, щоб відтворити минуле, коли свідків подій вже немає?

---

2. Впишіть приклади історичних джерел

Історичні джерела				
Речові	Писемні	Усні	Етнографічні	Кіно- і фото-документи
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>

3. Ребус «Чарівний меч». Змінюючи порядок літер, розшифруйте назву науки, яка допомагає історикам вивчати минуле.

Г Н О Х Р Я І О Л О

4. На фото зображено археолога Бориса Мозолєвського зі знахідною, яка улавила його ім'я. Життя, звичаї, традиції якого народу відображає ця знахідка?

---

5. Прочитайте твердження. Якщо воно правильне — ставте «+», а якщо ні, то «-».

- 1) Давні монети належать до писемних історичних джерел.
- 2) Легенди, міфи, народні перекази — це усні історичні джерела.
- 3) Літописи — це історичні твори, в яких розповідається про перебіг подій минулого за роками.
- 4) Кіно і фотографія належать до етнографічних джерел.
- 5) Спеціальну історичну науку, що вивчає минуле людства за речовими джерелами, знайденими шляхом розкопок, називають етнографією.
- 6) Давні знаряддя праці, зброя, прикраси належать до речових історичних джерел.
- 7) Речові історичні джерела зберігаються в музеях.
- 8) Археологи знаходять нові історичні джерела, працюючи в музеях.
- 9) У бібліотеках зберігаються документальні матеріали про минуле.
- 10) Найбільше пам'яток минулого зберігається у Національному музеї історії України в Києві.
- 11) Бібліотеки — це спеціальні установи для зберігання і користування книгами для всіх бажаючих.
- 12) Найстарішою з діючих в Україні бібліотек є Центральна наукова бібліотека Академії наук України ім. В. Вернадського у м. Києві.

6. Поясніть, як ви розумієте твердження, що важливо не лише відшукати пам'ятки минулого, а й зберегти їх. Наведіть приклади, що підтверджують вашу думку.

---

7. Наведіть по три приклади слів в українській мові, що відображають минуле, й нових слів, що з'явилися нещодавно.

---

8. Чи можуть, на вашу думку, допомогти дізнатися про минуле народні звичаї, перекази, легенди? Поясніть свою думку. Яка складова фольклору цікавить, перш за все, істориків?

---

9. Якому з періодів історії України належать зображені історичні джерела?

Давня історія	Середньовічна історія	Нова історія	Новітня історія

ЗМІСТ

Розділ I. Звідки і як історики дізнаються про минуле	3
1. Історія як наука. Українські вчені історики	3
2. Історія і час. Історична карта	5
3. Історичні джерела. Музеї.	7
4. Географічні назви в історичній науці	11
Практичне заняття. Про що можна довідатися з сімейного фотоальбому. Родинне дерево.	13
Практичне заняття. Які назви у моєму рідному місті (селі) нагадують про минуле	15
Тематичне оцінювання на тему: «Звідки і як історики дізнаються про минуле».	17
Розділ II. Про що і про кого розповідає історія.	23
5. Люди в історії: історичні персонажі, групи людей і народи . .	23
6. Події та явища в історії: відкриття, битви, подорожі, господарське та повсякденне життя.	25
7. Як жили давні мешканці України	28
8. Київські князі. Запровадження християнства	31
9. Українське козацтво у битвах і походах	35
10. Українське село і місто у XVIII ст.	40
11. Відкриття Харківського університету та його вплив на українську культуру	44
12. Українці в революції 1917–1920 рр.	46
13. Україна в роки Другої світової війни (1939–1945) та Великої Вітчизняної (1941–1945) війн.	47
14. Проголошення незалежності України	49
Практичне заняття. «Про що і про кого розповідає історія рідного краю»	51
Тематичне оцінювання на тему: «Про що і про кого розповідає історія».	53

Розділ III. Які пам'ятки є частиною історії	59
15. Храми та ікони. Софійський собор і Києво-Печерська лавра	59
16. Книги і мініатюри. Остромирове Євангеліє та «Апостол» Івана Федорова	63
17. Замки і палаци. Генуезька і Кам'янець-Подільська фортеці. Бахчисарайський і Маріїнський палаци	66
18. Вулиці та площі. Вулиця Хрещатик у Києві. Площа Ринок у Львові	69
19. Парки і сади. «Софіївка» в Умані та заповідник «Качанівка» на Чернігівщині	74
20. Практичне заняття. Які історичні пам'ятки мого міста (села), рідного краю розповідають про минуле	77
21. Практичне заняття. Моя уявна подорож історичними місцями України	79
22. Тематичне оцінювання на тему: «Які пам'ятки є частиною історії»	81
23. Узагальнення до курсу: «Роль громадян, історичної науки, музеїв та архівів у збереженні минулого України».	87